

Mitsko-religiozna svijest: prijevod smisla u formu, istorije u prirodu

branko maleš

Kneževina riba: »rad« mitsko-religiozne svijesti; nominacija predmeta kao posjedovanje predmeta; imenovanje, a ne simbolizacija; realna i mistična heraldičnost; sličnost analogije nevinosti i mistična animizma; »čudo« kao adekvat traženoj etimonskoj strukturi svijeta; mistična »slika svijeta«.

Prvu je zbirku *Zdravko Krstanović* objavio godine 1974., u početnu razdoblju (neformalna) grupiranja srodnih poetskih govorova mlade hrvatske poezije. Da bi se stihovna organizacija *Kneževina riba* eventualno prisličila skupnim modelskim poetikama, prva bi zbirku stihova Krstanovićeva moralala sadržati dovoljno zajedničkih ili srodnih strukturnih elemenata dvama skupnim modelima mladoga hrvatskog pjesništva. Kao što nedostaje izravnih podudarnosti između prve knjige *Zdravko Krstanović* i skupnog poetskoga modeliranja, jednako tako je pre malo tekstnih signala u *Kneževini riba* koji bi upozorili na, recimo, izrazitu srodnost između autorova modeliranja i brojnih preostalih individualnih modela mladih pjesnika u Hrvatskoj. Modelirana izvan skupnih i individualnih modelskih orijentacija mlade hrvatske poezije, *Kneževina riba* je zbirku stihova koja se, možda i stoga jer se ne oslanja na tipove iskustva hrvatskog pjesništva, nužno razlikovala, i još se razlikuje, od pretežnih stihovnih organizacija poetskog teksta. (Ali, naglašava se razlika *Kneževine riba* u samoodnosu na tadašnju pjesničku proizvodnju u Hrvatskoj, dok je, na primjer, u suvremenom srpskom i crnogorskom pjesništvu modalitet mitsko-religiozne svijesti, kojim se *Krstanović* služi, i te kako poznat... i, pri tome, nipošto ne zauzima eventualno inovacijski status.)

Ideja je podloga autorove prve zbirke jezično-mitski model mišljenja, ili već spomenuta mitsko-religiozna svijest...

Ono, pak, izravno pjesničko nasljeđe, na koje se u vlastitu oblikovanju poetskog teksta autor nadostavlja, zapravo je poetička podloga starosrpske usmene i pisane književnosti, kao i nastasijevičevsko-crnjanskijevske lirske tradicije.

Da bi se modelativne funkcije u Krstanovićevoj *Kneževini riba* pravilno razložile, naznačiti ćemo niz imanentnih značajki jezično-mitskog modela mišljenja. Osnovni su konstituensi mitskog mišljenja nominacija predmeta, mitsko jedinstvo čovjeka i prirode, tj. zanenarivanje specifične razlike i kritičke distinkcije između stvari i pojma, tj. subjekta i objekta, kao i, najzad, pars pro toto načelo kao modalitet kojima se ostvaruje primjerenica »slika svijeta«.

Prema Ernstu Kassireru, mit posjeduje vlastitu, specifičnu istinu, vjeruje u njenu vjerodostojnost... Mit ne može, ni ne želi, razlikovati simbol od simbolizirana predmeta, pojama od imenovane stvari. Pa stoga izvod filozofa simboličkih oblika: »...ime i suština nužno stoje u uzajamnom odnosu, ime ne označava samo suštinu, već je sama suština...«, upućuje na postupak imenovanja stvari kao osnove mitskog mišljenja. Postupak nominacije valja, dakako, držati posjedovanjem imenovanih predmeta, a nipošto samo njihovih simboličkih oblika. Mistska se svijest, s aktualne pozicije kritičkog razlikovanja čovjeka i svijeta, čini melanholičnonaivističkim idejnim sustavom kojim se pokušava održati davnina idilična refleksija o nerazrušenom »subjekt-objekt« jedinstvu u prostoru mitske, savremenske stanicnosti.

Sam je ono uporište u Krstanovićevoj mitskoj svijesti svjesno koje autor stječe čitanjem lirike već spomenutog podrijetla, dok je mitsko-religiozna svijest, učinak koji je uočljiv u *Kneževini riba*, intuitivan, ali stoga ništa manje značajan za oblikovanje značenja autorova poetskog teksta.

Određljive i određene, dakle, poetičke podloge, ali i intuitivnoga idejnog obzora mitsko-religiozne svijesti, autorovo pjesništvo, držimo, nije plod simboličkog govorova, tj. u njemu se ne oblikuju simbolizacijski nizovi kao integralni elementi idejno-tematske razine cjelokupna poetskih opusa.

Da bi se razložila opozicijska relacija: jezično-mitski model mišljenja — simbolički govor, kao i učinak spomenute opozicije u specifičnu, poetsku govoru, valja ukratko naznačiti razliku između mita i poezije koja nastaje djelovanjem mitsko-religiozne svijesti.

Vjerovanje u vlastiti predmet, a ne u njegov riječju posredovan simbolički oblik, već se upozorilo, primjereno je mitu, ali nedostatak upravo spomenute kritičke distinkcije nije uvek primjereno, ili nije u cijelosti primjereno, poeziji mitsko-religiozne svijesti.

»Čin poezije« je, nesumnjivo, »miješanje« jezika u mitsko, sraslo jedinstvo čovjeka i prirode. Prva jezična intervencija u mitsko jedinstvo je početak povjesna rascijepa toga jedinstva, jer tek osamostaljen jezik se ponaša tako da upravo samom sobom bilježi prve tragove spominjane kritičke distinkcije. Jezikom, i u jeziku, čovjek biva svjestan sebe i drugoga, sebe i svijeta. Poezija je, očito, nesumnjivo mlađi »problem« nego mit i posljedica je osamostaljenja jezika i njegovog otcjepljenja iz prvobitna sinkretičnog jedinstva: mitskog jedinstva. Ako je »čin poezije« evolutivan stupanj u odnosu na još nerazlučljivu mitsku »sveukupnost«, i ako je to postupan stupanj takve socijalizacije mita u kojoj je presudan znacaj upravo injekcijsko djelovanje jezika, moglo bi se zacijelo i pristati na simbolički govor kao logičnu posljedicu uplitanja jezika u mitsko sinkretično jedinstvo. (Najčešće jezik i jest, zna se, nezainteresiran transfer informacija, pa je u poetskom tekstu takve, »zamjenjivačke« modelativne funkcije ispravno iščitavanje značenja putem izvedenih simbolizacija.)

Ako se, međutim, već ustvrdilo da autor *Kneževine riba* intuitivnom mitsko-religioznom svijetu oblikuje prvu zbirku stihova, a jezično-mitsko mišljenje, već se naznačilo, ne poznava zasnivanje simbolizacijskih značenja, nećemo *Kneževinu riba* iščitavati kao određen simbolizacijski sustav, tj. sustav posredovanih značenja. (I sâm sam, pišući jednom o *Krstanoviću*, spominjam »repertoar simbola«, a slično se moglo čitati i u drugim napisima o autorovo poeziji. Ali, držim, autor pažljivo odabranom leksikom imenuje predmete — tj. posjeduje ih, a ne simbolizira — tj. ne posreduje određeno značenje.)

Kritička distinkcija mita i jezika, imena i stvari, u *Krstanoviću* je očito još u začetku, jezik nije ozbiljnije intervenirao u mitsko jedinstvo i stoga se osamostaljen jezik još nije uspio maskirati u stoljećima trajnu ulogu prenosioca informacija.

S demijurške pozicije izriče *Zdravko Krstanović* svijet, tj. imenuje određene predmete, pojave i pojmove: nebo, vodu, zvijezde, ribe, jelena, dvore, riječ, izvor, smrt, andela, kapetana, konjanika, gospožu, ružu, jorgovan, božur... Postupkom imenovanja autor, poput prvoga samopropozivenog boga-demijurga, uzima svijet — i fizički i duhovno — u vlasništvo, jer svijet jedino on, autor-demijurg, nominacijom i može stvoriti, pa i stvara. O intuitivnu *Krstanovićevu* nominacijskom činu može se prosuditi kao o ritualnu obnavljanju ili literarnu simuliranju prvobitne kreacije svijeta, koja se, dakako, prenosi, u autora, s pozicije stvaranja svijeta na funkciju »stvaranja« pjesme, tj. poetskog teksta. Nevelika i pažljivo odabrana leksika *Kneževine riba* je »raspolođljena« u osamljene i izdvojene riječi, sintagme i slike, a takvoj je različito organiziranoj leksici zajednička osobina funkcioniranje njena značenja gotovo isključivo u prošlosti. (Rijetko autor upotrebljava riječi tehničkog podrijetla, a kad se ipak takve riječi integriraju u načelno tradicionalan leksik, često izazivaju poslovničnu tenziju, koja se uvek javlja između sudarenih a semantički medusobno udaljenih jezičnih jedinica.)

Autor se služi leksikom zadaća koja se već zbila i stoga se njen semantički potencijal, na stanovit način, ipak iscrpio. Imenuje se putem »prošlih« riječi jedan već poznati i prošli svijet koji je, uistinu, jednom već bio.

Može li se »stvoriti«, tj. imenovati svijet koji je već bio jednom stvoren? i kakva je pozicija recipijenta spram *Krstanovićevu* pokušaja ponovna stvaranja jednom već biloga svijeta?

Premda se autor *Kneževine riba* kao nosilac mitsko-religiozne svijesti nominacijom izjednačio sa samopropozivenim demijugom, očito svijet »sadržan« u spomenutoj nevelikoj pjesnikovoj leksici nije nov čitatelju. Moguće je imenovanjem iznova »stvoriti« bivši svijet; *Krstanović* to i radi, vjerujući pri tome da nominacijom stječe, ponovno i ponovno, sâm predmet.

Iako se služi »prošlom« leksikom, iako »stvara« jednom već stvoreni svijet, *Krstanoviću* je, kao autoru mitsko-religiozne svijesti, zapravo presudan sâm čin nominacije, sâm modalitet imenovanja... Nominacijski postupak za pjesnika jezično-mitskog modela mišljenja uvek je čin stvaranja svijeta, premda se u »stvaranju« služio autor i leksikom koja se odavno upotrebljava.

Ne uvažavajući osobito melanholično-naivistički stav mitologa o jedinstvu imena i stvari, i, najzad, vjerujemo ne poznavači distinkciju između nominacije i simbolizacije, recepcionska će razina *Krstanovićevu* *Kneževinu riba* ipak »primiti« kao nenačetljivo traganje za etimonskom strukturu svijeta na »fonu« (simboličke) evokacije radne i mistične heraldičnosti locirane u animističkoj prirodi.

Određeni leksički signali svakako će upozoriti čitatelja na vlastito izvanknjivje podrijetlo; izravno će takvi tekstni sig-

nali uputiti na događaje i ličnosti iz književne povijesti ili folklorne usmene predaje. Modelativna funkcija takve, izvanknjiževne građe, osim što doznaće »patinu prošloga« i, prema autoru, »postojanost supstancijalnih vrijednosti« u arhetipskom znamku, nije, inače, presudna za oblikovanje idejno-tematske razine *Krstanovićeva* pjesništva.

Autorov sklonost modeliranju poetskog teksta izborom motiva o historijskim događajima i ličnostima, kao i sklonost preorganizaciji klasičnih motiva folklorne lirike označit ćemo realnom heraldičnošću. Ta realna heraldičnost je rezultat autorova služenja realnom i ustanovljivom semantikom prošlosti. Osim što izravno signalizira prostor prošlosti, kada prema autoru, prioritetan prostor u počecima kojega valja tražiti praošnovu svijeta, realna heraldičnost prizemljuje upravo vlastitom realnošću autorovu čežnju za (nenametljivim) otkrićem etimona. Realna heraldičnost kao realno određljiv referent *Krstanovićeva* poetskog teksta samo označava mjesto »događanja« autorove poezije, tj. mjesto autorova »traganja«; prostor literarne i vremenske prošlosti.

Poseže li autor za semantikom prošlosti realno neodređiva podrijetla, riječ je o mističnoj heraldičnosti koja funkcioniра u mitskom vremenu i animističkom pejzažu. Mitsko-religiozna svijest pjesnika *Krstanovića* upravo će u sastavima realno neodređljivog referenta djelovati u cijelosti, autor jedino u pjesama mitskog viteštvu i animističke projekcije, kao pravi modelski pripadnik, ne razlikuje prirodu i čovjeka, simbol i simboličirani predmet.

Mitsko viteštvu prebiva u klasičnoj mistično-heraldičkoj scenografiji »podvodnih dvorova«; mjesta prebivališta mistične heraldičnosti su smještena u mitsku, savremenu statičnost, okružena su izrazito animiziranim predmetnim i biljno-životinjskim svijetom.

Nije moguće uvijek u autorovim sastavcima razlučiti viteško-romantički folklor (realnu heraldičnost) i mitsko viteštvu u animističko-mističnom pejzažu (mističnu heraldičnost), jer su stihovni fragmenti sentimentalizacijskog folklora i animističko-mistična ambiguitet, razumljivo, međusobno »izmješani«.

Semantici realne prošlosti pripada slikovnost tzv. analogije *nevinosti*, semantici animističko-mistične prošlosti pripada *animističko-mistična slikovnost*. Oba su slikovna niza *Kneževine riba* romantičkog podrijetla. Njihovo denotiranje je osnova idejno-tematske razine prve autorove knjige, ali i osjetna dijela *Krstanovićeva* cjelokupnog opusa koji se dosad ispisao.

Pažljivim izborom »prošle« leksike, reklo se, organizira se nadasve ekonomičan pjesnički jezik. Zbog nevelikog broja upotrebljenih riječi jednakno je vrijedna u poetskom sastavku osamljena jezična jedinica, sintagma ili »slika«. Romantičko i nevinopolje analogijskih slika *Krstanovićeve* realne heraldičnosti, prema tipologiji slikovnosti u teoriji mitova Northropa Fryea, pobje je djelovanja Fryeve tipična junaka *romanse*. Izbor leksike »prošle« semantičnosti, prostora prošlosti kao prioritetna mjesto »događanja« autorevo poezije, te personalna subjekta poetskog teksta, zaista određuju *Krstanovićeva*, dakako, iskonstruirana lirske junake u dosta srodnim značajkama kao i junaka Fryeve romanse.

Junak romanse je nadmoćan spram drugih ljudi i spram prirode, ne čudi se bajkovitim i animističkim efektima u predmetnu i biljno-životinjskom svijetu, ali je ipak još ljudsko biće. Više nego sâm junak romanse, u kontekstu autorova pjesničtva zanimljiva je slikovna topika romanse. Modus romanse, kaže Fraye, pruža idealiziran svijet: ako su junaci hrabri i junakinja su lijepa, pa su pjesničke slike romanse, zapravo, suprotne slikovnu nizu apokaliptičkog svijeta i stoga su označene analogijom nevinosti.

Idejni je podtekst romanse izgrađen dvjema osnovnim idejno-tematskim strukturama: *čednošću* i *magijom*. Apiorina plenitost i patetična čednost romantičkog pola nevinih slika doznačena je autorovim tekstnim signalima, poput: »gospoža po terasama, kapetana koji, možda, umiru, ili: ponočnika jelena koji pjeva u zvjezdanu dvoru. Iracionalna sklonost smrti kao opojnoj privlačnosti ljepote zla, u obaveznu dekoru tzv. biljnih slika (ruža, božur, jorgovan, stablo), slika prebivališta (kula, pokopani dvori) i blago apokalistiziranih slika (andeli zvijezda, nebeski putnici, nebesna riječ), toposni je idejno-tematski element romantičkog nasljeda u *Kneževini riba*.

Animističko-mistična slikovitost, drugi tip slikovnosti u autorovoj *Kneževini...*, funkcioniра *Krstanovićevim* nevelikim imenovanjem predstavnika biljne i osobito životinjske vrste, kao i određenih prirodnih pojava. Rado autor upotrebljava u animističkoj funkciji »imena« *riba*, *jelena*, *goluba*, *konja*, a jednako rado imenuje *vodu*, *jezero*, *nebo*... Pomoći spomenutih jezičnih jedinica kao nosilaca budućih jezičnih sklopova izgrađene su sintagme kojima se izravno upućuje na naduman doživljaj totaliteta putem pridavanja duševnih svojstava prirodnim pojavama (*jezer se konjanici*; *simfonija riba*; *svadba riba*; *utopljeni dvori*; *krilatom vodom okupani*; *u podnebesju prsten i truba*).

Racionalnom metodom, drži *Krstanović*, nije moguće spoznati etimonsku strukturu svijeta, pa se autor opredijelio u vlastitu traganju za prauzročnim svjetskim načelom za metodu nadčulna mistična iskustva. »Istinu« ili »prapočelo«, primjereno

mističnoj, nadumnoj metodi modeliranja »slike svijeta«, u *Kneževini riba* traži u »čudu« i »čudesnom«. Dvokomponentnom, međusobno kontaminiranom slikovnošću autor je potragu za svjetskom praošnovom oblikovao u prvoj zbirci kao potragu za »čudom«, lociranom u animističko-mističan pejzaž.

Kuća: socijalizacija mita; izglobljen jezik i posljedice; mlad jezik kao simbolički govor; češća simbolizacija nego nominacija; kuća» kao razrušen mitski sinkretizam i početak historije; »kuća« kao tek »rođen« jezik; jezik — informacijski čuvare; jezik — nadređen simbol povijesti; jezik — novi etimon; poželjna ne-rešljivost »čuda«, tj. poželjna mističnost jezika.

Krstanović ne pripada autorima koji svakom novom knjigom mijenjaju prethodnom zbirkom stihova stečenu »sliku svijeta«.

Praosnovna struktura svjetske geneze i dalje je osnovnim izvantečnim orijentirom pjesnikova interesa; svjetski je etimon intuitivna — graalovska — transcendencija »spoznaja« koje se pokušava realizirati, reklo se, mističnom, nadumnom metodom.

I *Kućom* se potraga za početkom locira u područje prošlosti u kojem se, prema zaključivanju autorove historijske svijest, nužno mora nalaziti odgovor o genezi svijeta i daljem funkcioniranju toga svijeta. (Ne odustaje autor drugom zbirkom stihova od toga da vlastitim ispisivanjem propituje isključivo kapitalnu, genetsku problematiku. Odnos pozitivna moraliziranja u *Kući* o svjetskoj genezi indikator je autorove predodžbe o kompaktnu svijetu kojem sam valja ustanoviti početak, pa da se tad može uspješno rekonstruirati shema svijeta.)

Izborom izvantečna predmeta pjesme i sklonosu da »rješenje« vlastitog ispisivanja stihova locira u mitski sinkretizam, ili u postmitski, histerijski svijet, *Krstanović* i *Kućom* pripada autorima *povijesno-genetske perspektivnosti*.

Ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odgometava semantiku prošlosti kao trezor

ipak, osnovna se novina druge zbirke *Zdravka Krstanovića* čita u modeliranju idejno-tematske razine poetskih sastavaka. Još u *Kneževini...* je izbor motiva bio i te kako smišljen i selektivan čin, uvijek u službi beskrajne pjesnikove ambicioznosti da poezijom odg

informacija o generalnu postanku. U drugoj je autorovo zbiru motivski registar, premda i dalje seriozan i nevelik, proširen izravnim komentarom o *sudbini jezika* nakon izglobljenja jezika iz mitskoga sraslog jedinstva. Pojačan interes za locus i status jezika u postmitskom, »rođenu« svijetu, nakon što je profunkcionirala, inače, mitom neutralizirana, kritička distinkcija između čovjeka i Drugoga, izravan je rezultat stanovite prisilne autorove socijalizacije mita.

Osamostaljenje jezika, logično, slab kompaktnost apolitične i savršene mitske cjeline. Postupno oslobođan jezik u drugoj knjizi *Zdravka Krstanovića* reflektira se, čini se nužno, kao transfer smisla. Mladi, »rođeni« jezik, bez mitske zaštitne košuljice, odmah bježi u novo tutorstvo, u podređen status prenosioca alegorijskih i simboličkih smisaonih struktura.

Vlastito oduševljenje »otajstvom« legendičnosti i mističnosti još nerazlučljive i tamne geneze, *Krstanović* ne racionalizira svjesnim naporom. Interes za jezik kao »materijal« iz kojega valja modelirati »književnost«, držimo, u autora je plod lektire radova ruskih formalista, pa je unošenje motiva o novonastaloj funkciji jezika moralo u *Kući*, htio to autor ili ne htio, pomalo izmjeniti vlastitu mitsko-religioznu svijest, postupno je preoblikujući izvodima logičko-diskurzivna mišljenja.

Osnovni je simbol druge autorove zbirke zadan indikativnim naslovom. Kuću, nječ koja se, inače, provlači jednakom naslovom knjigom, valja držati dvostruko simboliziranom jezičnom jedinicom: simbolom razrušene nepoznate semantike prošlosti (mitskog sinkretizma) i simbolom tek »rođena« jezika kao poezije.

Na ruševinama mitskog jedinstva:

Širok je pogled sa tvrdave

Vode i putevi drveće i igrališta kuće u izgradnji

i odru boga i njegove autoritarne božanske piramidalnosti:

Uniro je gazda

Surov i strog

Svi nasljednici ustanovljava se historijsko, obezvršeno vrijeme, bez globalna orijentira, a to znači: bez božanske transcendencije.

Autor, svjestan historijskog procesa, kao dijakronije mijenjanja, izrijekom tvrdi da ljudi u novoj, »bezbožnoj« situaciji nisu »beskućnici«... Nastali prostor nakon prevladavanja mitske i božanske isključivosti drži se napokon realiziranim prostorom ljudske prakse i novim »domom«; od *kamena temelja* do *krova*, tj. od *vode do neba*. U svijetu lišenom mitskog kontinuiteta, zatim i sakralne entitete, logično, počinje dekompozicija prethodnih kompaktnosti i njihova modifikacija u različito oblikovan svjetovni diskontinuitet: u empiričnosti ljudskog rada i uskoro novu adoraciju — obožavanje jezika... Logičan tretman dekompozicijom kontinuiteta novostvorena prostora još se, međutim, u *Krstanovića*, dešava u sjeni potmuli i posljednjih blješkova jedinstava bivših svjetova.

Denotirana razina prve simbolizacije »kuće« je, dakle, početak historijskog vremena na upravo zgaslu mitu. S razine druge denotirane simbolizacije, »kuća« je jezik u svojstvu čuvara informacijskog blaga, čuvara, dakako, i ljudskom činovničkom svještu srednjih historijskih činjenica. Okazionalan sinonim jeziku je »kućac — čuvaran »novorođeni« postmitski dom. (Jezik kao »kućac«, podsjeća nas, najzad, i filosofiska sintagma, je »kuća bitka«). Mlada je historija ujedno historija mladoga jezika. Jezičnim ispisivanjem, trošenjem jezika kasnije se moglo »prisjećati« mladosti prve, mlade historije, i još daljih, »mutnijih« razdoblja predsvjesna života: zatrte mitske proizvojnosti.

Opravdano je na osnovi netom razložene, specifične naravi jezika-informacijskog trezora, zapravo, jezik držati osnovnim denotatom »kuće« kao simbola.

Valja, međutim, svakako istaći posebno motiviran odnos *Krstanovićev* spram jezične upotrebe u poetskom tekstu. Stihovna se organizacija druge autorove knjige ne modelira, na primjer, tvarno-korelativnim mogućnostima jezika. Ali, autorovo kritičko opredjeljenje, kao i »opća modernost« »bavljenja« jezikom u dijelu mlade hrvatske poezije sredinom sedamdesetih (a vlast konkretno uzimanje jezika i u početku devetog desetljeća), uzrok su deskripcije, prema autoru, jezikova mističnog podrijetla u drugoj knjizi, *Kući*...

U *Krstanovićevu Kući*, zapravo, autorova kritička svijest afirmira pjesničku svijest. Zanemarujući označiteljsku razinu jezika kao svojevrsnu instrumentalizaciju jezika, kritičar *Krstanović*, unutar zadržana animističko-mističnog — predmetna i biljno-životinjskog — svijeta, upjesničuje, tj. deskribira izuzetno važnu i poštovanu funkciju jezika u mnoštvu drugih komunikacijskih medija suvremena svijeta. Stav o jezičnu materijalu kao osnovi koju valja modelirati u »književnosti«, ujedno je i pokazateljem autorove svijesti o tvarnom, konstrukcijskom bicu umjetnosti. Osim detektiranja uloge lingvističkog entiteta u književnoj praksi, teorijska se svijest u *Kući* ničim više izrazito ne evidentira. Jednostavno, autor, poput strasna ali plašljiva adoranta, opisuje jezik, ali ne piše jezikom (tj. neposredovom jezičnom strukturom). Dapače, autoru *Kuće* jezik služi samo kao novopronađen sinonim »čudu«, a »čudo« je u *Kneževini*... zadnja, dakako — mistična, instancija etimonske strukture svijeta...

Jezik, nova »ponuda« na listi sinonimskih adekvata svjetske praosnove, u izrazito animističko-mističnu sastavku *Jedro ili ars poetica*:

*Leluja jedro
Jelen mi jezik prinosi
Jezik — vodu*

logično, izrazito je, poput svih prethodnih ili usporednih sinonimskih etimona, mistična podrijetla. Uprkos suhe, znanstvene definicije jezika, koju autor nesumnjivo poznaće, spram lingvističke strukture i u *Kneževini*... i u *Kući* simptomatična je mistično-religiozna adoracija, kojom se, doduše, postupno mijenja predmet mistična obožavanja, ali ne i »srastnost« metode. Ukida se, zapravo, strogo određen predmet obožavanja, a slavi se sâm modalitet obožavanja. Zauvijek će naime, »jezik« biti u pjesničkoj *Krstanovićevu* sinonimiji izjednačen s psihičkim egzaktno neodredljivim doživljajem (»snom«, »čudesnim«), ili s paelementom, tj. praošnvinim »pokazateljom« života (»vodom«, »zrakom« i »dinjem«). Čak i polunaslutljiv »materijalizam« u autorovoj prvoj i drugoj knjizi samo je odjek načelna stava o, doduše — neodredljivoj, »tajnoj vezi« koja prožimalje sav organsko-anorganski svijet: iz jorgovana u atome, ili: *zar je samo igra elektrona?* — tekstni signali iz *Kneževine*... i *Kuće* samo su signali autorove patetične tehnike i mistična materijalizma u obzoru dosljedno nadumne konceptije svijeta.

»Čudo«, »san«, »voda«, »jezik« načelno su neodredljivi pojmovi. Jer, *Krstanovićeva sfinga, neprimijećena u vrevi, čuti;* »čudo«, bilo ono podsvjesni akt sna, paelementarna voda ili jezik, kao trenutno ponuđena zamjena traženoj praošnovi svijeta, je nerješljivo. Čudo je nerješljivo jer je mistična zavičaja, neodredljive funkcionalnosti i miljenik slučaja, jezik — prema *Krstanoviću* — nije nikad do kraja spoznatljiv i stoga, zapravo, mističan entitet.

Jezik, zadnje-pronađen *Krstanovićev* »etimon«, nerješljiv je jednakao kao i »čudo«; rješenjem »tajne« jezika i »čuda«, jezik-kao-čuda, drži autor *Kneževine*... i *Kuće*, nestalo bi tajne svijeta, tj. one osnove koja stimulira *Krstanovićevu* snažno uvjerenje o mističnoj podlozi etimonske — bilo koje — strukture svijeta. Nestao bi, dakle, temelj autorove pjesničke religioznosti kojom i oblikuje vlastitu mističnu »sliku svijeta«.

U *Kući*, drugoj knjizi *Zdravka Krstanovića*, racionalizira se mitsko-religiozna svijest, »injekcijama« logičko-diskurzivnog mišljenja i to prvenstveno o funkciji jezika u »pravljenju« umjetnosti. Jezik, nov i krupski etimon pjesnikove potrage, suprotno istini suvremena mitologa, kao i »čudo« u *Kneževini*..., zadržava vlastitu mističnost (kao da se i nije izglobo iz mitskog jedinstva).

Dinamit: prekinuta potraga za etimonskom strukturom; »sudbina« umjetnika/umjetnosti u »nesklonu« vremenu kao idejno-tematska dominanta; nekršto povjerenje u demijurgovu umjetnost kao tipičan religijski diskurs; glorifikacija lingvističkog entiteta i artizma kao mesijanizma; »literarnost« poezije kao medijska svijest; blag utopizam kao pokušaj zamjenjivanja »života« za »umjetnost«; ukidanje historije i lociranje preodzbe o historiji u prirodi; krajnja potvrda mistično-idealističke »slike svijeta« apriorističkih vrijednosti.

U *Kneževini*... se stihovnom organizacijom još ne izljučuje osnovni predmet poetskih sastavaka, u *Kući* se izbor referenta realizira kao komentar o jeziku, u *Dinamitu*, pak, idejno-tematska je dominantna »sudbina« umjetnika (i umjetnosti) u načelno »nesklonu« vremenu.

Ne traži se više etimonska struktura svijeta, ili se barem ne traži jednakim načinom modeliranja kojega se čitalo u dvjema prethodnim knjigama. Definitivno je, naime, *Krstanović*, uvjeren u mističan jezik kao inicijacijsku strukturu svijeta. To što se jezik ponekad sinonimira u »vodu«, »san«, »disanje« i »kuću« koja se, na autorovu žalost, »razgrađuje«, samo je dokaz jezikove, kako reče pjesnik, »neukrotljivosti«, načelne neodredljivosti i, dakako, mističnog podrijetla.

Treća je *Krstanovićeva* knjiga »obrubljena« motom Jevgenija Zamjatinu iz određena eseja manifesta ruskog književnoga »suputnika«, kao i završnom pripomenom autora *Dinamita* o podudaranju vlastita i Zamjatinovljeve stava o funkciji knjige... U obzoru Zamjatinovljeve simpatične patetičnosti: *knjiga, za razliku od dinamita, eksplodira hiljadu puta, Krstanović plasira vlastitu vjeru u prevratnički značaj umjetnosti*. Takva, laskava prosudba o umjetnosti, izrečena tipične pozicije sujetna demijurga, dakako, ničim nije poduprta, osim bezgraničnim povjerenjem autorovim u mesijansku, i prošlu i buduću, ulogu književne umjetnine. Posrijedi je stoga pjesnikov religijski diskurs, mitsko-religiozna svijest je i te kako djelatna i u trećoj autorovoj knjizi...

»Sudbina« umjetnika u »nesklonu« vremenu, idejno-tematska dominanta *Dinamita*, realizira se dvjema osnovnim motivskim grupama. Jedna skupina motiva stimulira tezu o prevrat-

ničkoj, »dinamitnoj« funkciji umjetnosti, druga, pak, skupina izabranih motiva modelira platformu patetične evokacije još nerazrušene sukladnosti čovjeka i prirode. Nerijetko, međutim, mistificira autor *Dinamita* ulogu i značaj umjetnosti, umjetnika-demijurga i, dakako, obožavan jezik kojim se »književnost« oblikuje i kojim se autor-prorok služi. Adoracijsko-patičan, u osnovi autoritarni, stav o utjecaju umjetnosti na ostale »governe« svremena svijeta, zapravo, najčešće će funkcionirati ne osobito inovativnim denotativima idejno-tematske razine *Krstanovićeva Dinamita*. Život je umjetnika, prema autoru, često radosan (čin stvaranja), ali i izložen kušnjama očito nesavršena fizičkog svijeta (*Pjevač u cokulama*). Iz nedostatna realnog svijeta valja bježati u mitskom nominacijom »stvorene artištice oaze, »dručiće« — autorove — »gradove«:

riječ je kazana — stvoren grad.

Neonaivna aklamacija za izgubljenim artištičkim rajem, u obzoru autorove omiljene semantičke prošlosti, pomalo je nadiren idejni podtekst, koji se, doduše, pokušava aktualizirati suvremenim stavom o funkciji jezika u jezičnoj umjetnosti. Deficitarnost idejno-tematske strukture *Dinamita* je uzrokovanja i konstatirana kao načinom fiksiranja lingvističkog entiteta. Konstatiran značaj jezika u jezičnoj umjetnosti, ali ne i problematiziran status jezika — »materijala«, unutar nekritičke glorifikacije umjetnika — demijurga i njegove razrušene mitske postojbine, nimalo nije — nakon tolikih informacija iz lingvističkog područja — tenzičan i inovantan segment idejno-tematske razine treće *Krstanovićeve knjige*. Ako se napusti odviše jednoznačno, adoracijsko konstatiranje značaja jezika u književnosti i ako autor ne modelira značenje poetskog teksta oslanjanjem na, najčešće već poznate, idejno-tematske segmente, te ako se pokušaju aktivirati drugi organizacijski elementi poetskog teksta, prouzročiti će se, posve sigurno, zanimljiviji poetski efekt. (Na primjer, nepretenciozno upravo idejno-tematske strukture, neodredljivost sastavkova referenta, a osobito uspjela leksikativna i ikonografska modelativna funkcija u *Doba blistanja; Lucida intervala...*)

Argumentiranje spominjanih stavova o »posvećenosti« umjetnosti i njene jezične realizacije primjerima junaka — književnika (A. Rimbaud, J. Zamjatin, V. Majakovski) samo naglašava literarnost poezije kao nov segment u modeliranju idejno-tematske razine autorova pjesništva. Služenje motivima kojima se »opisuje« sâma jezična umjetnost, premda i na izrazito mistično-adoracijskoj razini, svijest je, dakako, o mediju. Pisanje je za *Krstanovića* »odsutna bitka«, pisac je »vrać« koji govorom stvara predmet, želja da se otplovi *tamo gdje nas nema* je strast da se živi umjetnost mjesto nedostatna fizičkog svijeta.

Napuštena je potraga za inicijacijskom strukturu svijeta, *Krstanović* jednostavno želi biti pjesnikom. Biti svakako piscem, biti pjesnikom-proricateljom nije samo autorov pjesnički nego i »svjetovni« identitet. Utopistička rješenost *Krstanovićeva* je još jedan, novi segment idejne strukture *Dinamita*: unatoč sveemu — hrabro ili naivno — nojevski inzistirati na dominaciji umjetnosti, sada i u svakom trenutku.

MIJU svoje vijke

Za ovakvu radikalizaciju mogao bih da se iskoristi prilikom nadmetanja, samo većim ponudom da bi zapeo interes moj kolege, ali da je zeleni kuglovi, greskovo i jasno sebi da je lektorijski rezultat, on je zâma, svaka kričica, koja je nesavestno delo izvan kataloga i bacio anatenu na mrežu, nastavio ceo

x x x

Svijet jezično-mitskog mišljenja je nepromjenljiv i statičan svijet mita. *Krstanović* obožava, na primjer, jezik, ali ga — to je važno — obožava na svoj nenaučan i poetski način. Voli on jezičnu strukturu i cijeni kao »dio« još nerazrušena mitskog jedinstva. Djelovanje jezika je histerično, djelovanje mita je ahi-storično; upravo, dakle, jezik »radi« ono što, intimno, autor trigu knjiga stihova ne voli. *Krstanović*, naime, »prepoznaće« jezik samo kao »nešto mitsko i mistično; zapravo, autor dragovoljno zamjenjuje jezik mitom, tj. zaustavljenim i jednom do kraja završenim, stoga i savršenim, svjetom mita.

Autor ne razlikuje, ili ne želi razlikovati, mitsku i postmitsku, jezičnu strukturu. Stoga je *predobježba jezika*, a ne sâma lingvistički entitet, predmet mitskih adoracija u autora *Kneževine...* Kuće, *Dinamita*. Jer, stvari u mitskom ugođaju zaboravljaju da su proizvedene, pa se njihova historijska stvarnost prenosi u prirodnu sliku te stvarnosti (R. Barthes). Intimno je *Zdravko Krstanović*, premda stihovima »tvrdio« upravo suprotno, protiv socijalizacije mita i osamostaljenja jezika. Jezik se, naime, u *Krstanovićevu* polju interesa ipak ponajviše javlja kao rezultat kritičkog autorova bića i pročitane teorijske lektire.

Pravi je interes *Zdravka Krstanovića*, iščitavajući autorove zbirke, u glorificiranju repertoara idealnih vrijednosti o kojima drži da su nužno locirane u prostor prošlosti, a to nužno znači: u zatvoren i kondenziran svijet. U dosad ispisanim stihovima teži se narodskoj mudrosti i gnomskom izrijeku, uskraćivanju objašnjenja, jer nosilac mitsko-religiozne svijesti pokušava pre-mjestiti smisao u formu, historiju u prirodu. Ukida *Zdravko Krstanović* historiju i pokušava je zasnovati u prirodi kao nepromjenljiv sustav svijeta apriorističkih vrijednosti.

Dve pesme

đorđe kuburić

MODA

svakog jutra nakon što ustanem
oblaci se po poslednjoj nenajnovijoj modi
prekrajam stare hrtije i knjige (ove nove nisu moderne)
i kreiram praiskonske modele za
proleće

leto jesen

zimu

i ostala doba dana (i noći)

šaljem ih u (vjeter

sâčekam zoru i halapljivo ih udišem zajedno sa hranljivim
potom ustanem umijem se i operem zube (četkom za odelo)
odem do kioska kupim sutrašnje novine
od njih pravim avione davno izašle iz mode
odvezem se do aerodroma
udem u boeing 747
održava se MODEFEST OVER RAINBOW
sâčekam da fikcija duge iščezne
pa jednostavnim pokretom poluge izazovem kataklizmu
stradao je samo jedan (!) mladi elegantni gentleman
u njegovom prtljagu izuzev nekoliko prašnjavih knjiga

i malo ustajalog vazduha ništa nije pronađeno
nisam ga poznavao

LA FEMME FATALE

u početku beše eros
priroda, savršeni nezavršeni geometrijski sklad/nesklad
nedokučiva i drska pitagorina teorema.
pre početka se stišalo veće
potekla je duboka reka i ponela vodu pesak snove i kiše.
teče sporo i sporadično
uliva se u sebe/nigde
perpetuum mobile.
na mestu ušća: stamen kamen

Umiranje u hvaru

petar opačić

O pristaništa! Pod zidinama plotuni arkebuza
Kraljica lahora iz kolonija španjolskih raspodjeljuje straže
u dnu uličica...

Plemkinjo! Drži seiza zavjese svoje kočje!

Like a sick eagle looking at the sky
Gnijezdo razoren, pučina odjekuje
od podvodne zvonjave gusto nanizanih dana iza obzora
Mozaik Bizanta skupljen u krilu optočenom jeguljama

Dani, ikra, hridi...

Vidim, nagovještava se jahanje talasa...

Evo i tebe more, s čizmama dubokih sara koje sežu
do bedra
zapunjene kobile zelenih nozdrva...

Iz dana u dan ideš svojim putem prelijevanja pjene i kriješte
a uvijek samo jedan talas izvijaš na vrhu čela, gole ruke
ispod usnica i grudi pokrivenih čipkom

brijeg... dol...
brijeg... dol...

Pljuskaju smokve miris zore i svježinu rastvorenih agava...